

**MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI
SPOŁECZNEJ**

Departament Pomocy i Integracji Społecznej

ZATWIERDZAM
PODSEKRETARZ STANU
Elżbieta Bojanowska
Elżbieta Bojanowska

Program

„Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”

Warszawa, styczeń 2016 r.

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I. Cele Programu	4
II. Cele szczegółowe Programu.....	4
III. Podmioty, które mogą ubiegać się o dofinansowanie	7
IV. Realizatorzy Programu	8
V. Główne zasady realizacyjne Programu.....	9
VI. Finansowanie Programu.....	9
VII. Zasady składania ofert.....	10
VIII. Harmonogram realizacyjny Program.....	11
IX. Mierniki.....	11
X. Przewidywane efekty realizacji Programu.....	12

WPROWADZENIE

Podstawą prawną *Programu „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”*, dalej zwanego „Programem” jest **art. 23 ust. 1 pkt 7a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)**.

Program ten ma charakter uzupełniający wobec ustawowych zadań własnych samorządów gmin w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom. Wsparcie finansowe w ramach Programu daje również możliwość wzmocnienia działalności podmiotom uprawnionym, funkcjonującym w obszarze pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ust.1 ustawy o pomocy społecznej, które realizują zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zgodnie z wynikami trzyletniego ogólnopolskiego badania EZOP - „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostępność psychiatrycznej opieki zdrowotnej”, stwierdzono, iż w badanej próbie 10 tysięcy respondentów w wieku między 18-64 lat, u 23,4% osób rozpoznano w ciągu życia przynajmniej jedno zaburzenie psychiczne z 18 zaburzeń zdefiniowanych wg Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób ICD-10 i Klasyfikacji Zaburzeń Psychiczych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego DSM-IV. Wśród nich, co czwarta przebadana osoba doświadczała więcej niż jednego zaburzenia, a co dwudziesta piąta - trzech i więcej.

Należy również zauważyć, iż od 2009 r. systematycznie wzrasta liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wymagająca specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. W latach 2011- 2014 wzrost ten kształtował się na poziomie 14%.

Zwiększająca się liczba osób z zaburzeniami psychicznymi powoduje konieczność wdrażania nowych, dostosowanych do potrzeb i wiedzy, w tym obszarze, metod pracy z tą grupą społeczną. Program *„Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”* wymagał więc modyfikacji i wprowadzenia niezbędnych zmian.

W rozdziale pierwszym i drugim sprecyzowano cel główny i cele szczegółowe Programu oraz zaprezentowano przykładowe działania służące ich realizacji.

Ponadto w Programie szczegółowo opisano zasady dofinansowania Projektów w trybie konkursowym. Wyznaczone zostały także mierniki, które powinny być osiągnięte w ramach dofinansowanych Projektów oraz przewidziano efekty realizacji Programu.

Użyte w treści Programu pojęcie „zaburzenie psychiczne” zostało zdefiniowane zgodnie z Międzynarodową Statystyczną Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych

– ICD-10 oraz ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231 poz. 1375 z późn. zm.).

I. CELE PROGRAMU

Celem głównym Programu jest tworzenie warunków sprzyjających poprawie sytuacji życiowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, zwłaszcza osób chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo, a tym samym wzmocnienie i poszerzenie sieci wsparcia społecznego poprzez wsparcie finansowe samorządów gmin oraz podmiotów funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

W ramach celu głównego wyznaczone są następujące cele szczegółowe:

1. Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.
3. Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym.
4. Wsparcie dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi.

II. CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

Realizacja celów szczegółowych oparta powinna być na:

- tworzeniu i organizowaniu:
  - partnerstw pomiędzy różnymi instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy i integracji społecznej na rzecz inicjowania przedsięwzięć dla pokonywania przez osoby z zaburzeniami psychicznymi barier uniemożliwiających im uczestniczenie w życiu społeczno-gospodarczym, szczególnie w miejscu zamieszkania lub pobytu,
  - systemu kompleksowej oceny jakości i efektywności usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, przywracania ich do funkcjonowania w lokalnym środowisku zamieszkania, miejscu pobytu, a także oceny skali i poziomu ich integracji społecznej,
  - lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz programów, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków osób z zaburzeniami psychicznymi,

- lokalnych projektów i programów związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem różnorodnych ofert oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wykorzystujących partnerów społecznych na rzecz włączania społecznego tych osób i wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające im pełnienie różnorodnych ról społecznych oraz zaspokajanie podstawowych potrzeb.
- promowaniu dotychczas wypracowanych „dobrych praktyk” w zakresie:
  - pomocy omawianej grupie osób, w tym usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi przez jednostki organizacyjne służb pomocy społecznej oraz w celu tworzenia sieci optymalnych ofert wsparcia,
  - funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi w ich środowisku społecznym, a także w instytucjach zapewniających im wsparcie,
  - integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, głównie przez wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznej dostępnej osobom sprawnym, a także przez zmianę istniejących stereotypów dotyczących oceny przydatności społecznej tych osób,
  - wspierania rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi przez efektywniejsze wykorzystanie dostępnych świadczeń i usług.

Cel 1. Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi:

W ramach celu 1 preferowane będą następujące działania:

- spotkania terapeutyczne mające na celu zrozumienie własnej sytuacji i poprawę kontaktu z otoczeniem,
- warsztaty mające na celu rozwój zainteresowań i umiejętności, które wpłyną pozytywnie na samoocenę uczestników oraz będą prowadziły do ich usamodzielnienia,
- działania wspierające rehabilitację dzieci,
- formy aktywności uwzględniające indywidualne zainteresowania osób z zaburzeniami psychicznymi,
- imprezy rekreacyjne służące rozwojowi i aktywności społecznej oraz fizycznej osób z zaburzeniami psychicznymi,
- inne, a zarazem innowacyjne formy spędzania czasu wolnego jako alternatywa dla powszechnie przyjętych form pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi.

Cel 2. Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi :

W ramach celu 2 preferowane będą następujące działania:

- poszerzenie oferty środowiskowych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin, w celu stworzenia pełnego systemu pomocy i udzielania kompleksowej pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom,
- upowszechnienie wiedzy na temat form wsparcia środowiskowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin, w celu dotarcia do jak najszerszej grupy odbiorców,
- szkolenia, kursy podnoszące kwalifikacje kadry pracującej z osobami z zaburzeniami psychicznymi.

Cel 3. Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym:

W ramach celu 3 preferowane będą następujące działania:

- rozwój nowych form i metod wsparcia środowiskowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- happeningi, których celem jest podniesienie świadomości społecznej na temat zaburzeń psychicznych, a także umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi funkcjonowania w środowisku pozbawionym obaw i braku tolerancji,
- pikniki mające na celu integrację osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym,
- wystawy i koncerty prezentujące twórczość osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym.

Cel 4. Wsparcie dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi:

W ramach celu 4 preferowane będą następujące działania:

- rozwój nowych form i metod wsparcia środowiskowego dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi,
- spotkania terapeutyczne mające na celu wzmocnienie oraz poprawę relacji członków rodzin z osobami z zaburzeniami psychicznymi,
- szkolenia, kursy i warsztaty dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi, służące nabyciu niezbędnej wiedzy i umiejętności w radzeniu sobie z chorobą i jej objawami w życiu codziennym,
- tworzenie i wsparcie grup samopomocowych dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi,

- tworzenie grup wsparcia dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi.

III. PODMIOTY, KTÓRE MOGĄ UBIEGAĆ SIĘ O DOFINANSOWANIE

O dofinansowanie projektów zgłaszanych do otwartego konkursu ofert w ramach Programu, mogą ubiegać się :

1. Jednostki samorządu terytorialnego, które realizują zadania wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.), a także ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231 poz. 1375 z późn. zm.) organizując na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu występujących u nich zaburzeń psychicznych mają trudności w życiu codziennym.
2. Podmioty, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, z dnia marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.), które mogą uczestniczyć w otwartych konkursach ofert o dofinansowanie programów i projektów, wynikających z lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.

IV. REALIZATORZY PROGRAMU ORAZ ICH ZADANIA

Realizacja zadań Programu będzie prowadzona na trzech szczeblach:

1. Szczebel centralny:

1.1 Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z następującym zakresem zadań:

- przeprowadzanie otwartego konkursu ofert ogłaszanego corocznie przez Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- bieżący monitoring realizacji Programu,
- przygotowywanie informacji (sprawozdania) z realizacji Programu,
- dokonanie oceny sposobu realizacji Programu pod kątem wprowadzenia ewentualnej jego modyfikacji.

1.2 Biuro Kontroli, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej:

- kontrola wybranych podmiotów realizujących zadania w ramach Programu w zakresie oceny prawidłowości wykonania umów zawartych z Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

2. **Szczelbel wojewódzki** – Wydziały Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich z następującym zakresem zadań:

2.1 współdziałal w procedurze otwartego konkursu ofert, ogłaszanego przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zakresie:

- oceny wniosków konkursowych pod względem formalnym;
- oceny wniosków pod względem merytorycznym;
- opiniowania wniosków konkursowych: opinia Wojewody (Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego z upoważnienia Wojewody) dotycząca zasadności wniosku (krótki opis zakresu rzeczowego wniosku, doświadczeń podmiotu i efektów jego działalności na rzecz regionu, prawidłowości rozliczeń i wykorzystania dotacji udzielonych w latach poprzednich);
- wyboru 6 najwyżej ocenionych projektów spośród zgłoszonych do konkursu i przesłanie ich do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

3. **Szczelbel lokalny** – Podmioty, które otrzymały dofinansowanie w ramach Programu z następującym zakresem zadań:

3.1 realizacja projektu poprzez wykonanie zakresu rzeczowo-finansowego oferty konkursowej, przyjętej w danym roku przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej do dofinansowania,

3.2 przygotowanie sprawozdania merytoryczno- finansowego ze zrealizowanych zadań.

V. GŁÓWNE ZASADY REALIZACYJNE PROGRAMU

Program będzie realizowany w oparciu o następujące zasady:

- ***Zasada nr 1 - Konkursowa formuła wyboru*** – oznacza to otwarty konkurs ofert i wybór nowatorskich projektów zgłaszanych przez podmioty uprawnione do udziału w tym Programie.
- ***Zasada Nr 2 – Limit ilościowy projektów*** – oznacza to, że podmioty uczestniczące w tym Programie mogą przedkładać w danym roku budżetowym tylko jeden projekt, który może w drodze konkursu uzyskać dofinansowanie ze środków budżetowych Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jakimi on dysponuje w części 44 – zabezpieczenie społeczne,
- ***Zasada Nr 3 – Kwota dofinansowania*** - oznacza to uzyskanie przez podmioty wyłonione w drodze konkursu dofinansowania w kwocie nie mniejszej niż 30 000 zł i nie przekraczającej 100 000 zł.
- ***Zasada Nr 4 – Procentowy podział finansowania projektów*** – oznacza, że koszty realizacji projektów będą dofinansowywane do wysokości 80% kosztów całkowitych projektu, co oznacza konieczność dysponowania przez podmiot

składający ofertę konkursową własnym wkładem finansowym w wysokości minimum 20% kosztu całkowitego projektu.

VI. FINANSOWANIE PROGRAMU

1. Dofinansowane będą koszty Programu związane z:

- a) poszerzaniem kompetencji osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie ich społecznego funkcjonowania,
- b) poprawą jakości i dostępności do usług świadczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- c) wspieraniem naturalnych ogniw oparcia społecznego (np. rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi),
- d) zakupem sprzętu i urządzeń potrzebnych do zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi koniecznego wsparcia jeśli nie można uzyskać dofinansowania z innych źródeł np. PEFRON na ww. sprzęt - kwota dofinansowania nie większa niż 10% kosztów projektu,
- e) szkoleniem osób zajmujących się wspieraniem osób z zaburzeniami psychicznymi.

2. Kwoty dofinansowania Programu nie mogą być przeznaczone na:

- a) spłatę zaległych zobowiązań finansowych, wynikających z bieżącej, statutowej działalności wykonawcy projektu;
- b) pokrywanie niektórych bieżących kosztów funkcjonowania projektodawcy, takich jak: czynsz, energia elektryczna, opłaty telefoniczne, z wyjątkiem tych nakładów, które ponoszone są w bezpośrednim związku z realizacją projektu;
- c) pokrywanie wydatków związanych z zakupem nieruchomości oraz realizacją robót budowlano-montażowych lub innych prac adaptacyjnych związanych z przyszłą działalnością projektodawcy;
- d) pokrywanie wydatków poniesionych przed dniem podpisania umowy;
- e) zakup środków trwałych (wydatki powyżej 3,5 tys. złotych).

VII. ZASADY SKŁADANIA OFERT

1. Oferty konkursowe należy składać wyłącznie na formularzu oferty określonym w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji

zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz. U. z 2011 r. Nr 6 poz. 25).

2. Oferty, o których mowa w pkt 1 wraz z załącznikami należy przesłać listem poleconym do Wydziału Polityki Społecznej właściwego Urzędu Wojewódzkiego.
3. Jeden podmiot może złożyć tylko jedną ofertę.
4. Złożone oferty nie podlegają uzupełnieniu ani korekcie .
5. Złożenie oferty na wsparcie finansowe projektu nie jest równoznaczne z zapewnieniem przyznania dotacji lub przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.
6. Oferty niekompletne lub złożone na niewłaściwym formularzu nie będą rozpatrywane.
7. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zastrzega sobie prawo odwołania konkursu bez podawania przyczyn.

VIII. HARMONOGRAM REALIZACYJNY PROGRAMU

Program wchodzi w życie w dniu podpisania i obowiązuje do czasu ustanowienia nowego Programu lub jego modyfikacji.

Główne etapy harmonogramu realizacyjnego obejmują:

1. Składanie ofert do dnia 10 lutego każdego roku.
2. Wybór 6 projektów przez Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego i przesłanie ich do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w terminie do dnia 25 kwietnia każdego roku .
3. Wybór, przez komisję powołaną przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, projektów do dofinansowania w terminie do dnia 30 maja każdego roku.
4. Ogłoszenie na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zatwierdzonych przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej listy projektów, które otrzymały dotację - do 3 dni roboczych od dnia podpisania wyników Konkursu przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
5. Podpisanie umów oraz przekazanie wnioskodawcom środków.

Szczegółowe terminy oraz zasady pisania i składania Ofert związanych z Konkursem w ramach Programu będą w każdym kolejnym roku jego realizacji podawane w ogłoszeniu konkursu ofert na stronie internetowej Ministerstwa, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Ministerstwa.

IX. MIERNIKI

W ramach Programu, prognozuje się, że rocznie wsparcie otrzyma 56 podmiotów i instytucji działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Działania realizowane w ramach projektów dofinansowanych w danym roku, przyczynią się do osiągnięcia następujących mierników określonych dla poszczególnych celów Programu:

<i>Lp.</i>	<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Mierniki dla założonych celów i wartości docelowe</i>
1	Aktywizacja społeczna, psychiczna oraz fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba osób objętych działaniami w ramach celu - min. 300
2	Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba przeprowadzonych przedsięwzięć o charakterze integracyjnym – min. 40
3	Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym.	Liczba przeprowadzonych szkoleń – min. 15
4	Wsparcie dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba innowacyjnych działań zwiększająca różnorodność świadczonych usług – min. 10,

X. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Zakłada się, że w wyniku wsparcia przez Ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego realizacji projektów związanych z organizowaniem oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi – następować będzie:

1. Dalszy rozwój, a także rozszerzenie oferty oparcia społecznego w środowisku lokalnym dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Integracja społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi.
3. Poszerzenie wiedzy, umiejętności radzenia sobie z problemami życia codziennego rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. „Otwieranie” środowisk lokalnych na problemy i potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi.
5. Profesjonalizacja usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi dzięki szkoleniom i kursom dla kadry pracującej z ww. grupą klientów.